

Oponentský posudek bakalářské práce

Andrea Pšeničková: Frazeologická přirovnání se zvířaty

v češtině a švédštině – korpusová analýza

(FF UK – Ústav germánských studií 2022)

Předložená bakalářská práce analyzuje zooapelativa v českých a švédských frazeologických přirovnáních a soustředí se především na rozdíly a podobnosti jejich paralelního výskytu. Zvolené téma představuje zajímavou a dosud nezpracovanou kapitolu kontrastního lingvistického výzkumu češtiny a švédštiny. Diplomantčinu zdařilou bakalářskou práci tak lze číst jako pozoruhodnou dílčí studii, která přináší podnětné informace nejen o českých a švédských přirovnáních, ale i o práci s různými jazykovými korpusy obecně.

Záměr práce a cíl práce je jasně definován v Úvodu, diplomantka chce „vybrat a následně analyzovat nejfrekventovanější přirovnání se zvířaty v češtině a švédštině, která jsou zastoupena ve zvolených korpusech, a nakonec se pokusit navrhnout jejich vhodný překlad [...]“ (s. 8). Stanovený cíl je v následujících kapitolách přesvědčivě a zcela uspokojivě naplněn.

Teoretický rámec práce tvoří teorie idiomatiky a frazeologie, která je představena v kapitolách 1 a 2. Diplomantka přitom vychází především z prací českých lingvistů, což je oprávněné rozhodnutí, neboť teorie frazeologie není v žádné ze skandinávských lingvistik tak rozpracovaná a systematizovaná, jako je tomu v českém kontextu. Nejprve je tedy představena frazeologie a idiomatika jako disciplína studující frazémy a idiomy, které jsou velmi zběžně definovány v podkapitole 1.1.1. Vymezení frazémů a idiomů jako tradičních prvků frazeologie by si zasloužilo více prostoru, z práce je však dobře znatelné, že se diplomantka soustředí především na přirovnání, a teorie frazému a idiomu tak právem zůstává upozaděna. Obsahová a formální stránka přirovnání je představena v kapitole 2, v níž diplomantka nejprve poukazuje na rozdíly mezi přirovnáním, podobností a metaforou a jejich ne vždy jednoznačné vymezení. Následně jsou přehledně představeny možné struktury přirovnání ve vztahu k jednotlivým komponentům, jejich zastoupení slovními druhy a jejich sémantické role.

K teoretické části práce můžeme přiřadit i kapitolu 3, ve které je nastíněno postavení zvířete v lidské společnosti, zejména pak jazyková ukotvení některých zvířat jako symbolů. Zařazení této kapitoly do práce je - jak sama diplomantka zdůrazňuje - logickým krokem, nepřináší však zásadnější informace pro následnou analýzu. V tomto ohledu mohla být kapitola 3 buď výrazněji rozpracovaná (ačkoliv by se diplomantka musela pustit hlouběji do pole kulturologie, resp. literární vědy, ve které je symbolika zvířat relativně obsáhle zpracovaná) nebo zcela vypuštěná a některé informace z ní využity v Úvodu / Závěru.

Praktická část práce je uvedena kapitolou 4, v níž je popsána metoda práce, jednotlivé využití korpusy a proces vyhledávání. Diplomantka velmi podrobně líčí svou práci s korpusy, formulaci dotazů a následný ruční výběr penza přirovnání v češtině a švédštině, tedy oprostění výsledků generované korpusem od duplicitních tvarů. V kapitole 5 je následně provedena kontrastní analýza vybraných přirovnání, která byla zvolena na základě frekvence výskytu v obou jazycích. Pro srovnání si diplomantka zvolila systém pěti kategorií podle toho, jak si odpovídají možné překlady těchto přirovnání v češtině a švédštině. Sestupně od úplné

ekvivalence přirovnání v obou jazycích až po přirovnání, která se v druhém jazyce neobjevují jako přirovnání (resp. až po hraniční a nejasné případy), jsou pak představeny jednotlivé analyzované příklady, vždy doplněné o význam přirovnání a o adekvátní komentář. Zajímavé je v tomto ohledu pozorovat právě rozdíly v přirovnáních, ať již se jedná o změnu zooapelativa (podkapitola 5.2) či jeho absenci v jednom z jazyků (podkapitola 5.3). Rozbor jednotlivých příkladů je v tomto ohledu velmi dobře zpracovaný, přehledný a následuje stále stejnou strukturu, což umožňuje čtenáři dobrou orientaci v textu a přináší mu na první pohled jasně utříděné informace.

Získané poznatky jsou shrnuty nejen v samotné kapitole Závěr, ale určitou prezentací dílčího výsledku analýzy je již podkapitola 5.6, která uzavírá praktickou část. Diplomantka se zde zaměřila na zastoupení jednotlivých druhů zvířat v rozebíraných příkladech z obou jazyků a konkluduje, že v přirovnáních nejčastěji vystupují tradiční domácí, hospodářská nebo v evropském prostoru volně žijící zvířata, a i v případě různých zooapelativ v jednotlivých jazycích se často jedná o zvířata podobná. Celá práce je pak zesumírovaná v Závěru, kde je mimo jiné zdůrazněna převaha přirovnání s úplnou ekvivalencí, resp. s mírnou odlišností. Na škodu by nebyl odstavec uzavírající celou práci s výhledem na další možnosti rozpracování tématu.

V Závěru diplomantka poukazuje na důležitou skutečnost, a to je omezená výpovědní hodnota korpusových analýz, neboť tyto vycházejí pouze z psaných (a často beletristických, tedy do určité míry „umělých“) textů a nemohou tak zcela zrcadlit skutečnou jazykovou situaci. Právě v tomto bodu bych měla na diplomantku otázku (tato je zamýšlena pouze jako podnět k diskusi nad předloženou prací a nepředpokládá a nevyžaduje doplňující znalosti odborné sekundární literatury):

- Setkala jste se ve švédštině nebo v češtině s přirovnáními se zooapelativy, které se podle Vašeho názoru často používají v mluvené řeči, ale ve Vaší analýze se do pořadí těch nejfrekventovanějších nedostala?
- Jakou roli v tomto případě hrají dialekty? Setkala jste se při shromažďování materiálu k analýze s příklady, které fungují spíše lokálně?

Dále mě v souvislosti s prací napadají následující podněty k diskusi, ke kterým by se diplomantka při obhajobě mohla vyjádřit:

- Čím si vysvětlujete převahu češtiny „jako jazyka, který preferuje názvy zvířat na pozici komparáta oproti jiným sémantickým skupinám“ (s. 53)?
- Do jaké míry se ve výsledcích odrážejí rozdíly mezi češtinou jako slovanským jazykem a švédštinou jako germánským jazykem?

Za nejvýznamnější klad bývají u lingvistických bakalářských / diplomových pracích podobného typu považovány výsledky praktické analýzy, což platí i pro předloženou práci. Zároveň bych však na tomto místě chtěla vyzdvihnout celou kapitolu 4, která velmi podrobně mapuje cestu, jak bylo těchto výsledků dosaženo, a může v tomto ohledu posloužit jako metodická příručka pro laiky, kteří s korpusy nemají takovou zkušenost. Především detailní popis formulace dotazů při vyhledávání doplněný o jasné příklady představuje cennou

pomůckou např. pro budoucí diplomanty, kteří se budou chtít zaměřit na korpusovou lingvistiku.

Jazyková stránka práce je výborná, drobné jazykové chyby (např. absence čárky v druhé větě na straně 14) a překlepy (např. „vykytovat“ místo „vyskytovat“ na s. 22) se objevují velmi sporadicky. I stylistická stránka je bez větších problémů, diplomantčin styl je vědecký, myšlenky jsou jasně a věcně formulované bez sklonu k subjektivitě. Jen výjimečně dochází k opakování slov (např. slůvko „jiní“ v příslušných formách se v prvním odstavci podkapitoly 2.3.4 vyskytuje pětikrát). Diplomantka také velmi dobře pracuje se sekundárními prameny, odkazuje konsekventně a přehledně, a to i ke korpusům.

Závěrečné shrnutí oponentského posudku: Předložená bakalářská práce je výsledkem zajímavého a samostatného výzkumu, svědčí o prostudování relevantní teoretické literatury a jejím aplikování v praxi. Práce odpovídá požadavkům kladeným na bakalářskou práci a s ohledem na výše řečené ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji hodnotím klasifikačním stupněm **v ý b o r n ě**.

V Praze, dne 24. 8. 2022

Mgr. Radka Stahr, Ph.D.
odd. skandinavistiky ÚGS FF UK